

DENIS BUKIN

**ŠKOLA ZA
ŠPIJUNE**

DA LI STE DOVOLJNO
BISTRI DA BUDETE
AGENT KGB-a?

Preveo s engleskog
Marko Mladenović

Laguna

Naslov originala:
Denis Bukin
Spy school
Are you sharp enough to be a KGB agent

Copyright: First published in Russia 2014 by OOO Alpina
Publisher

First published in the UK 2017 by Boxtree, an imprint of Pan
Macmillan, a division of Macmillan Publishers International
Limited

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

9 - UVOD

**36 - TIOP (TAJNI LJUDSKI IZVOR
OBAVEŠTAJNIH PODATAKA)**

60 - OPERATIVNI SLUŽBENIK

**110 - HONORARNI OBAVEŠTAJNI
OPERATIVAC**

147 - PUTUJUĆI AGENT

190 - OPERATIVAC

221 - ANALITIČAR

250 - DVOSTRUKI AGENT

269 - ODGOVORI

271 - IZRAZI ZAHVALNOSTI

UVOD

Čestitamo! Ako čitate ovaj tekst, primljeni ste u Školu za špijune.

Kad pomisle na reč špijun, ljudi uglavnom zamišljaju različita spravice (laserske olovke i eksplozivne upaljače), ali najvažniji deo „opreme” jednog agenta jeste njegov mozak. Za rad agenata presudno je pamćenje. Potreba za potpunom tajnovitošću često ih sprečava da išta beleže, pa operativci moraju da se oslanjaju na mozak da zapamti i reprodukuje neverovatnu količinu informacija s apsolutnom tačnošću.

Na stranicama koje slede naučićemo vas kako da poboljšate pamćenje i izoštrite um nizom vežbi koje su se godinama razvijale i koje služe za obuku vrhunskih ruskih obaveštajnih agenata.

Prava obaveštajna delatnost, za razliku od one kakvu vidamo u filmovima, tiče se korišćenja informacija. Sklopiti celovitu sliku od delića informacija – to je zadatak obaveštajnog agenta i za to se vi spremate ovde, u Školi za špijune. Razvijaćete veštine proverene u najekstremnijim uslovima i iskoristićete sve sposobnosti svog mozga.*

* Iako su svi likovi u ovoj knjizi izmišljeni, a svaka sličnost s pravim licima sasvim slučajna, događaji koji su ovde opisani utemeljeni su na istinitoj priči. Treba navesti i to da su svi podaci uzeti iz javnih izvora.

Struktura knjige

Knjiga je podjeljena na poglavlja koja odgovaraju napredovanju jednog agenta kroz njegovu karijeru. Proći ćete kroz sve faze škole za obaveštajce, od mlađeg operativca do dvostrukog agenta, od najjednostavnijeg do najopasnijeg i najsloženijeg rada.

Pratićete priču jedne kontraobaveštajne operacije, ispričanu kroz niz dokumenata i dnevničkih upisa njenog glavnog lika. O toj priči postavljamo vam pitanja, pa se potrudite da zapamtite što više možete dok budete čitali.

Svaka faza sadrži uputstva za postupke obrazovanja pamćenja i praktične vežbe. Vežbe iz prvih faza mogu izgledati lake, ali kasnije postaju sve teže. Pokušajte da naučite tehnike i metode povezane s prvim jednostavnim zadacima. Čak i ako zadatke možete da uradite bez upotrebe prepisanih tehnika, problemi će kasnije biti teži, te zato pokušajte da se ovim tehnikama služite od početka. Prečice kojima rano krenete usporavaće vaše napredovanje kasnije u programu.

U ovoj knjizi postoje dve vrste vežbi. Prve su interaktivne i najbolje je da ih radite istovremeno dok čitate knjigu, ponavljajući ih više puta kako biste ih sigurno naučili.

Ukoliko neku vežbu ne možete da uradite do kraja, vratite se na tehnike za koje je vežba osmišljena. Ponovo ih pročitajte i nekoliko puta uradite manje složenu verziju vežbe. Za drugu vrstu vežbi nije neophodno imati knjigu ispred sebe. Njih možete da radite u raznim okolnostima – na odmoru, dok čekate u redu u supermarketu ili dok putujete na posao.

Ne brinite ako neki zadatak ne možete da završite iz prvog pokušaja. Najviše ćete naučiti kad se budete napregnuti do svojih granica. Mozak je kao mišić, a mi smo se uglavnom navikli da koristimo tek vrlo mali deo njegovih mogućnosti. Treba da ojačate mozak vežbom. Istrajte u tome, pa ćete i vi i drugi u vašoj okolini primetiti kako napredujete.

Pored tehnika, uputstava, vežbi i zadataka, knjiga obuhvata i činjenice o ljudskoj pažnji, mašti i pamćenju, kao i kako s njima raditi.

TUČNJAVA PRED IZBORE

Na predizbornom sastanku između glasača i peronističkog kandidata za predsednika Argentine Garsije Pugezea, 10. decembra 1954. u Buenos Ajresu, odigrao se niz neobičnih događaja. Kao i obično kad su takvi događaji u pitanju, sastanak je počeo uvodnim govorom kandidata, ali završio se masovnom tučom. Pugezeovi pozivi za sukobljavanje sa socijalistima shvaćeni su doslovno. Skoro trista prisutnih, koji su izašli iz bioskopa u kome se sastanak održavao, počeli su da izvikuju parole i krenuli su ka izbornom štabu socijalista. Nasrtljiva rulja, naoružana baštenskim alatkama, kamenjem i motkama, razbijala je prozore, lomila nameštaj i prebijala ljude. Nekoliko stranačkih predstavnika završilo je u bolnici, uključujući i socijalističkog kandidata Gabrijela Akritiza.

Ne računajući kratkoročno pritvaranje nekolicine ljudi, policija se nije mnogo mešala u tuču. Treba pomenuti i da su pritvorenici poricali svoje učešće u tuči, ali nisu mogli da objasne zašto su uhapšeni i tvrdili su da su na izborni sastanak došli iz znatiželje. Iako je počela neočekivano i naglo se završila, tuča je ličila na masovnu psihozu. Posmatrači ocenjuju da peronistička stranka ima dobre izgleda da bude izabrana. Snaga njene podrške nije se smanjila, čak ni usled glasačina da izbornu kampanju podržavaju nemački savetnici, koji su služili nacističkom režimu u Nemačkoj i pobegli iz Evrope nakon poraza Trećeg rajha u proleće 1945.

12. decembar 1954.

Godini se bliži kraj. Pokušavam da se osvrnem na nju i da vidim kakva je bila. Ako se izuzme španski, mogu da je opišem samo kao dosadnu. Španski sam zapravo počeo da učim samo zato što mi je bilo dosadno - da imam čime da se zanimam. Dojadila mi je akademska psihologija. Dosadno mi je da radim u dekanovoj kancelariji. U mom ličnom životu nema nikakvih promena.

Trebalo je da se upišem na poslediplomske studije. Možda da opet pokušam sledeće godine?*

* [Odlomak iz dnevnika Andreja Simonova]

POVERLJIVO

15. decembar 1954.

Direktor drugog odeljenja KGB SSSR

U skladu s ukazom KGB „O zameni operativnih službenika bez neophodnog iskustva koji ne izvrše zadatak“ od 1. decembra 1954, i s ciljem jačanja tajne jedinice među akademskom i umetničkom inteligencijom, sprovedena je priprema za vrbovanje agenata među zaposlenima na MDU.* Tražim odobrenje za vrbovanje sledećih ljudi:

1. Evgenij Petrovič Ivanov, r. 1931;
2. Elena Vasilijevna Ilijina, r. 1929;
- * 3. Andrej Nikolajevič Simonov, r. 1930.

Prilažem operativne profile navedenih osoba.

Zamenik direktora Devetog odseka
Druge glavne uprave
potpukovnik N. V. Ilijin

* Moskovski državni univerzitet. (Prim. prev.)

5. decembar 1954,
Moskva

OPERATIVNI PROFIL

Simonov, Andrej Nikolajevič

Andrej Simonov se rodio u Lenjingradu 1930.

Otac – Simonov, Nikolaj Matvivič, r. 1902, radnik. Trenutno mehaničar na parnom remorkeru *Rudar* u morskoj luci Lenjingrad. Bio oslobođen vojne službe na frontu.

Majka – Simonova (rođena Ivanova), Olga, r. 1910, radnica. Trenutno vozi dizalice u morskoj luci Lenjingrad.

Učio u srednjoj školi br. 120 u Lenjingradu. Nakon što je 1948. maturirao, upisao se na Moskovski državni univerzitet, na Odeljenje za psihologiju Odseka za filozofiju. Diplomirao 1953. s izvrsnim uspehom i dobio preporuku za poslediplomske studije. Diplomski rad „Psihofiziološke metode utvrđivanja verodostojnosti istražnih i sudskih svedočenja“ napisao pod mentorstvom profesora A. R. Lurije.

Poslediplomske studije i spisateljske delatnosti odložene zbog istraživanja i praktičnog iskustva.

Trenutno zaposlen kao sekretar u dekanovoj kancelariji na odseku za filozofiju. Član Saveza komunističke omladine. Nastavnici na MDU smatraju ga stručnjakom koji obećava. Njegova odluka da se ne upiše odmah na poslediplomske studije naišla je na razumevanje.

Simonovljeve veze s nastavnicima i studentima na Odeljenju za psihologiju Odseka za filozofiju zanimaju KGB. Simonov će ubuduže razrađivati više prilika za sticanje informacija. Ima dobre sposobnosti: visoku inteligenciju, dobro pamćenje. Smiren. Emotivno uravnotežen. Nema društvenih problema. Govori nemački. Bavi se sportom. Posećuje fudbalske utakmice.

Zanimaju ga psihofiziologija, hipnoza i socijalna psihologija.

Nije u braku.

Očekuje se da bude vrbovan po ideološkoj i političkoj osnovi.

Zamenik direktora Devetog odseka
Druge glavne uprave
potpukovnik N. V. Ilijin

Sposobnost pamćenja

Ljudi ne koriste u potpunosti svoje sposobnosti pamćenja. Štaviše, vrlo mali broj uopšte poznaje raspon tih sposobnosti.

Nekoliko primera. Bila je dovoljna samo jedna poseta da ruski slikar Nikolaj Ge reprodukuje do tančina barokni enterijer sobe u dvorcu *Monplezir*.

Mocart je mogao da zapiše složenu partituru posle samo jednog slušanja nekog muzičkog dela. Nakon što je jednom čuo delo *Mizerere* Gregorija Alegrija, koje je Vatikan do tada krio, uspeo je da ga predstavi javnosti. Mocart je tada imao samo četrnaest godina.

Vinston Čerčil je znao napamet skoro sva Šekspirova dela. Koristio ih je za vežbanje besedništva.

Mađarski šahista Janoš Fleš odigrao je 1960. godine istovremeno pedeset dve partije a da nije pogledao nijednu tablu. Na kraju simultanke, koja je trajala više od trinaest sati, Fleš se sećao svih poteza na svim tablama.

Ali izuzetno pamćenje nemaju samo proslavljeni geniji. U jednom ogledu, običnim ljudima se pokazivalo 10.000 slajdova, a zatim proveravalo kolikog broja se sećaju. Nalaz je bio da je njihovo prepoznavanje slika tačno u osamdesetak odsto slučajeva. Kad su slike izabrane za ogled bile neobične, jarke ili šarene, tačnost se povećavala na gotovo sto odsto.

Iz ovoga zaključujemo da:

1. glavni problem ljudskog pamćenja nije zapamtiti informacije, već ih se setiti i reprodukovati u datom trenutku. Svako ima osnovu za sjajno pamćenje. Da biste ga razvili, treba da ovladate brojnim tehnikama;

2. otuda se većina tehnika za pamćenje informacija – mnemotehnike – zasniva na korišćenju naše mašte kako bi se apstraktne verbalne i brojevne informacije pretvorile u slike.

Proverite sebe

Koje godine se rodio Andrej Nikolajevič Simonov?

- a) 1929.
- b) 1930.
- c) 1931.
- d) 1928.

Vrste pamćenja

Savremena psihologija prepoznaje tri vrste pamćenja: – čulno, kratkoročno i dugoročno.

Čulno pamćenje čuva informacije opažene neposredno čulima: šta vidimo, čujemo, osećamo, i kakav miris i ukus imamo nakon prestanka prvobitnog nadražaja. Čulno pamćenje je kratko i omogućava pojedincima da sačuvaju utiske o čulnim informacijama ne duže od pola sekunde. Ali čulno pamćenje je vrlo važno jer kroz njega prolazi sve što nas povezuje sa sredinom. Upravo zahvaljujući čulnom pamćenju, nizove kratkih, pojedinačnih slika u bioskopu opažamo kao neprekidan pokret.

Informacije koje zaslužuju pažnju prelaze iz čulnog pamćenja u kratkoročno pamćenje, gde mogu da se čuvaju nekoliko minuta ili sati. Kratkotrajno pamćenje se koristi, na primer, kad u sebi ponavljamo neki telefonski broj dok tražimo olovku i papir da ga zapišemo.

Važne informacije prelaze iz kratkoročnog u dugoročno pamćenje, gde mogu da se čuvaju godinama. Obično se proces dugoročnog skladištenja informacija odigrava nesvesno. Zato često zaboravljamo nešto što je važno, a sećamo se sporednih pojedinosti koje je odavno trebalo da zaboravimo. Međutim, postoje metodi koji se mogu koristiti za razvijanje svesnog skladištenja dugoročnih informacija.

Ova knjiga će vam pomoći da razvijete kratkoročno i dugoročno pamćenje, i da naučite kako da svesno prebacujete informacije iz kratkoročnog u dugoročno pamćenje.

Uspešan špijun mora da ima sposobnost zapažanja važnih pojedinosti u onome što vidi i čuje, kao i da te informacije protumači, povezujući ih s onim što već zna. Drugim rečima, vrsta pamćenja koje želimo da razvijemo iziskuje pažnju da bi se nešto primetilo i maštu kako bi se to povezalo s onim što već znamo. Tu počinje naš program.

Pažnja i pamćenje

Pažnja je sposobnost da se informacije opažaju selektivno, da se vidi i čuje šta je potrebno, ne obazirući se ni na šta što odvrća pažnju. Buka ne sprečava u čitanju nekoga ko se na to usredsređio. On opaža tekst, zanemarujući nevažne zvukove. Koncentracija vam omogućava da se usredsredite na detalje i pojedinosti onoga što treba da zapamtite a da ne opterećujete mozak tako što na sve podjednako obraćate pažnju.

Uvežbana pažnja se razlikuje od slabe jer vežba omogućava usmeravanje pažnje. Sposobni ste da se brzo usredsredite, da dugo držite pažnju samo na jednom predmetu kad je to neophodno, i da je lako preusmerite kad menjate delatnost.

Vežba

Usredsrediti pažnju samo na jedan predmet u dugom vremenskom periodu nije lako kao što možda mislite. Pokušajte da ispitajte nešto što imate pred sobom. Na primer, ručni sat. Ispitajte svaku pojedinost. Pregledajte svaki odeljak broččanika, svaku ogrebotinu na njegovom licu. Jeste li sve ispitali? Samo gledajte, i pokušajte da nađete nešto novo.

Posle nekoliko minuta biće vam teško da se usredsredite na sat. Naprasno ćete primetiti da ne razmišljate o satu i da su vam asocijacije odvele misli nekud drugde. Na primer, gledali ste sat i pokušavali da se usredsredite. Zatim ste videli broj 11 i setili ste se važnog sastanka u 11 pre podne. Zatim su vam misli prešle na kolegu koji je takođe prisustvovao sastanku, pa na knjigu o kojoj vam je kolega pričao, pa... Zaboravili ste na sat. Možete li da obrnete to putovanje? Setite se kako ste stigli od sata do onoga o čemu ste razmišljali. Vratite se do sata kroz taj lanac asocijacija i nastavite da ga ispitujete. Setite se šta ste razmišljali o knjizi koja pripada kolegi, pa zatim o kolegi, o sastanku kome morate da prisustvujete, onda o vremenu sastanka – 11 pre podne. Setite se da je to vreme povezano s brojem 11 na broččaniku, a da je broččanik povezan sa satom.

Hodajući unazad putem asocijacija, ova vežba omogućava vam da razvijete sposobnost upravljanja pažnje.

Proverite sebe

U štab kog političkog pokreta su glasači u Buenos Ajresu provalili 10. decembra 1954?

- a) anarhista
- b) komunista
- c) socijalista i
- d) peronista

Br. 67

POVERLJIVO

17. decembar 1954,
Moskva

Dato odobrenje za vrbovanje Andreja Nikolajeviča
Simonova (r. 1930).

Proveriti agenta za posao TIOP-a.*

Šef Druge glavne uprave
KGB SSSR
general-potpukovnik P. V. Fedotov

* TIOP - Tajni ljudski izvor obaveštajnih informacija. (Prim. prev.)

Raspon pažnje, pravilo 7±2

Jedna od glavnih odlika pažnje jeste da broj predmeta (reči, brojeva, stavki ili zamisli) koje prosečna osoba može da drži u radnom pamćenju iznosi između pet i devet.

Taj broj skoro je nemoguće nadmašiti, ali ima načina da se to ograničenje zaobiđe. Samo treba grupisati podatke u blokove. Na primer, telefonski broj +74957894179 sadrži dvanaest stavki informacija, a nakon grupisanja u +7 (495) 789 41 79, ima ih samo pet. A tih pet mogu se sabiti u četiri, ako znate da +7 (495) predstavlja Moskvu u Rusiji.

Tih pet do devet jedinica treba koristiti u svom punom kapacitetu. Ovaj program za vežbanje pamćenja pomoći će vam da poboljšate pažnju. Držite se uputstava, redovno vežbajte i nećete dugo čekati rezultat. Setite se citata iz Kodeksa vladanja sovjetske vojske: „Sve muke i lišavanja vojne službe vojnik mora da izdržava nepokolebljivo i hrabro.“

Vežba

Obavljanje dva zadatka odjednom poboljšava sposobnost preusmeravanja pažnje. Čitajte dve knjige, naizmenično po pasus iz svake. Menjajući radio-stanicu na svakih nekoliko sekundi, slušajte dva programa vesti istovremeno (dok to radite, pokušajte da iz konteksta rekonstruišete delove informacija koji nedostaju). Gledajte dve televizijske emisije.

Ipak, ne zalećite se! Istovremeno obavljanje višestrukih zadataka dobra je vežba za treniranje pažnje, ali nije delotvoran način da se odjednom uspešno obavi veliki broj zadataka.

★ Trenirajte mozak - Šulteove tablice 5x5

Šulteove tablice mogu vam pomoći da ubrzate razvoj mentalnog opažanja, uključujući periferni vid i pažnju, samosavlađivanje i sposobnost usredsređivanja.

Na ovoj stranici nalaze se tablice od pet stubaca i pet redova. U poljima su nasumice raspoređeni brojevi od 1 do 25. Vaš zadatak je da pronađete brojeve po redu.

Ne idite pogledom od polja do polja i ne izgovarajte brojeve naglas ili u sebi. Usredsredite pogled na sredinu tablice i za traženje brojeva služite se samo perifernim vidom. To će isprva biti teško, ali ne odustajte. Kasnije će vam ova vještina pomoći kod raznih zadataka, od posmatranja do brzog čitanja.

Često se vraćajte na ovu vježbu. S vremenom ćete naučiti da vizualizujete tablicu u glavi. Uz vježbu, vreme se može smanjiti na 12 do 15 sekundi, ili čak manje.

20	2	16	9	18
12	24	17	14	1
19	21	10	15	5
22	4	8	3	23
25	13	7	6	11

19. decembar 1954.

Dug dan. Završni ispiti su se približili: u dekanovoj kancelariji vri, studenti i nastavnici su izbezumljeni. A tu je i ogromna gomila papira.

Večeras, dok sam se vraćao kući, pokušao je da me vrbuje KGB. Nisam se još opasuljio, a već sam razgovarao s jednim putnikom, akademskim tipom običnog izgleda, niskim, bucmastim, u sivoj kišnoj kabanici.

Odjednom me oslovi po imenu i upita: „Da li biste nam pomogli?“ Kad sam shvatio kome tačno siva kabanica predlaže da pomognem, smesta sam odbio. Ali on je nekako uspeo da me vrati na pitanje. Nije mi se ulagivao, niti mi je pretio ili pokušavao da me obrlati. Posao će mi omogućiti, kako je kazao, da vežbam ono što sam naučio na univerzitetu. „Potrebni su nam dobri psiholozi“, rekao je. Povrh toga, vrbuju me u kontraobaveštajnu službu: hvatanje stranih špijuna liči mi na smislen posao. Smisleniji od istih oglada i istraživanja iz dana u dan, i znatno smisleniji od papirologije u dekanovoj kancelariji. Na kraju sam obećao da ću razmisliti, a siva kabanica obećala je da će mi se javiti.

Na rastanku me je zamolio da nikome ne pominjem naš razgovor. I da ne ostavljam nikakve beleške o njemu. Ali tu se nisam držao njegovih uputstava. Izgleda da u meni ipak ima pomalo špijuna jer ovaj dnevnik niko nije video za deset godina koliko ga pišem.

Denis Bukin
ŠKOLA ZA ŠPIJUNE

Za izdavača
Dejan Papić

Lektura i korektura
Vladimir Stokić
Saša Novaković
Dragoslav Basta

Slog i prelom
Branislava Marjanović

Dizajn korica
Marija Vasović

Tiraž
1.500

Beograd, 2019.

Štampa i povez
Artprint MEDIA, Novi Sad

Izdavač
Laguna, Beograd
Resavska 33
Telefon: 011/3341-711
www.laguna.rs
e-mail: info@laguna.rs

CIP - Katalogizacija u publikaciji - Narodna biblioteka Srbije, Beograd

159.953.

БУКИН, Денис Сергеевич

Škola za špijune. [Da li ste dovoljno bistri da budete agent KGB-a?] / Denis Bukin ; preveo s engleskog Marko Mladenović. - Beograd : Laguna, 2019 (Novi Sad : Artprint media). - 271 str. : ilustr. ; 20 cm. Prevedeno prema: Spy School. Are you sharp enough to be a KGB agent / Denis Bukin : Izv. stv. nasl.: Развитие памяти по методикам спецслужб. -

Tiraž 1.500

ISBN 978-86-521-3162-4

a) Памћење

COBISS.SR-ID 272307468